

พฤติกรรมและเจตคติต่อการระรานทางไซเบอร์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

อนุพงศ์ สุขเกษม¹

¹นักวิชาการอิสระ

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมและการระรานทางไซเบอร์ เจตคติต่อการระรานทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ช่วงชั้นที่กำลังศึกษา และรูปแบบที่ได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัว กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนจำนวน 1,043 คน โดยในจำนวนดังกล่าวเป็นนักเรียนที่เคยทำพฤติกรรมระรานทางไซเบอร์ 159 คน เครื่องมือวิจัยที่ใช้เป็นแบบสอบถามออนไลน์เกี่ยวกับการพฤติกรรมและเจตคติ ต่อการระรานทางไซเบอร์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พฤติกรรม การระรานทางไซเบอร์ และเจตคติต่อพฤติกรรมและการระรานทางไซเบอร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบไคสแควร์ และการทดสอบค่าสถิติที่ ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนโพสต์หรือแสดงความคิดเห็นด้วยข้อความหยาบคายหรือด่าทอผู้อื่น มากที่สุด เมื่อจำแนกตามเพศ ช่วงชั้นที่กำลังศึกษา และรูปแบบการเลี้ยงดูพบว่า พฤติกรรมของ การระรานทางไซเบอร์ส่วนใหญ่มีสัดส่วนของนักเรียนที่เคยกระทำและไม่เคยกระทำแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และ เจตคติของนักเรียนต่อพฤติกรรมและการระรานทางไซเบอร์ จำแนกตามเพศ ช่วงชั้นที่กำลังศึกษา และรูปแบบการเลี้ยงดู พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: พฤติกรรมและการระรานทางไซเบอร์ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร

The Behavior and Attitude toward Cyberbullying among Secondary School Students in Bangkok, Thailand

Anupong Sukkasem¹

¹Independent Scholar

Abstract

The purposes of this research were to study and compare cyberbullying behaviors and attitude towards cyberbullying of secondary school students in Bangkok. The participants were classified by their genders, educational level and parenting styles. The samples were 1,043 students, with 159 appeared to have conducted cyberbullying on social media. The 3-part online questionnaire on cyberbullying behaviors and attitude was employed as research instrument to collect personal data, cyberbullying behaviors and cyberbullying attitude of the participants. Data was analyzed by using descriptive statistics, percentages, averages, standard deviation, Chi-square test and independent t-test.

The research result showed that the most frequently found cyberbullying behaviors of students were making comments using impolite words or damning. Regarding personal factors such as genders, educational level and parenting styles, it was found that among these variables there was no significant differences in terms of whether they had or would cyberbullying or not. On the other hand, gender, educational level and parenting styles appeared to result in attitude towards cyberbullying with significant difference at .05.

Keywords: Cyberbullying, Secondary Students, Bangkok

บทนำ

พฤติกรรมการระรานหรือการข่มเหงรังแก (Bullying) เป็นพฤติกรรมที่สร้างความเดือดร้อน อับอาย หรือสร้างความเจ็บปวดให้กับผู้โดนระราน และมีการแสดงออกมายิ่งขึ้นในสังคม เช่น การเหยียดหยาม การโดนปฏิเสธจากสังคม การนินทา เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้มีมาอย่างยาวนาน จนเป็นธรรมชาติในสังคม และมักถูกมองข้ามว่าไม่ได้เป็นเหตุการณ์ที่เลวร้ายอย่างไร (สกอล วรเจริญศรี, 2559) จากการศึกษาเกี่ยวกับเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีร้อยละ 23.4 ของ จำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่ถูกผู้อื่นระราน โดยเป็นการระรานเกี่ยวกับการใช้คำพูดจาหยาบคาย การระรานทางร่างกาย การปล่อยข่าวลือเพื่อสร้างความเสียหายให้กับอีกฝ่าย การขโมยทรัพย์สิน เป็นต้น (ชุตินาถ ศักรินทร์กุล และ อลิสสา วัชรสินธุ, 2557)

ในขณะที่สังคมมีความก้าวหน้ามีการเจริญเติบโตทางเทคโนโลยี มนุษย์ใช้ชีวิตในยุคดิจิทัล การระรานไม่ได้หายไป แต่เพิ่มเติมมาในรูปแบบเป็นการรังแกซึ่งกันและกันในสื่อสังคมออนไลน์ หรือ Cyberbullying คำดังกล่าวมีการใช้ในภาษาไทยหลายคำ เช่น การรังแกผ่านโลกโซเชียล (นภาพรรณ อาษาเพชร, 2560; ธันยากร ตุดเกื้อ, 2557) การกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล (ชินดนัย ศิริสมฤทัย, 2561) การกลั่นแกล้งบนพื้นที่สาธารณะออนไลน์ (พรชนก ดาวประดับ และ กัลปียกร วรกุลสัญฐานันต์, 2561) เป็นต้น ในขณะที่ราชบัณฑิตยสภาได้บัญญัติคำว่า การระรานทางโซเชียล (ราชบัณฑิตยสภา, 2562) แต่ทั้งหมดนั้นก็หมายถึงการรังแกด้วยวิธีการต่าง ๆ ผ่านทางโลกออนไลน์ ทั้งการด่า ใช้คำหยาบคาย ข่มขู่ ล้อเลียน หรือรูปแบบอื่น ๆ ที่ทำให้เหยื่ออับอาย หรือเสียหายไม่ว่ามากหรือน้อย พฤติกรรมการระรานทางโซเชียลมีความแตกต่างกับการรังแกทั่ว ๆ ไป เพราะการระรานทางโซเชียลนั้นเป็นการรังแกที่เหยื่ออาจจะไม่สามารถรับรู้ได้เลยว่าใครเป็นผู้รังแก เพราะการรังแกในลักษณะนี้ผู้กระทำสามารถไม่เปิดเผยตัวตนได้ ทำได้ทุกที่ และทำได้ตลอด 24 ชั่วโมง (นภาพรรณ อาษาเพชร, 2560; Hinduta and Patchin, 2014; Menesini and Nocentini, 2009)

ผลจากการระรานทางโซเชียลนั้น ส่งผลทั้งถูกกระทำและผู้กระทำเอง กล่าวคือ ผู้ถูกกระทำ อาจจะได้รับผลกระทบทางจิตใจ คือ เศร้าหมอง โดดเดี่ยว อาจร้ายแรงจนถึงขั้นฆ่าตัวตาย ในขณะที่ผู้กระทำนั้นสิ่งที่ได้รับตามมาคืออาจเกิดการรู้สึกผิด จนลงโทษตัวเอง หรือร้ายแรง จนเป็นการเสพติดความรุนแรงที่ได้ทำร้ายผู้อื่น (จิราพร ชั้นประดับ, 2563) มีการรายงานจาก สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัวว่า เด็กและเยาวชนไทยเจอภัยคุกคามจาก โลกออนไลน์อันดับต้นของเอเชีย มีร้อยละ 39 ของเด็กไทย มองว่าพฤติกรรมการระรานทางโซเชียล เป็นเรื่องสนุก ร้อยละ 28 มองว่าเป็นเรื่องปกติ และร้อยละ 59 เคยเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรม ดังกล่าว (สถาบันแห่งชาติเพื่อพัฒนาเด็กและครอบครัว, 2562)

สำหรับบทความวิจัยนี้ จะเป็นการศึกษาพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในฐานะเป็นผู้กระทำ รวมไปถึงทัศนคติที่มีต่อการระรานทางไซเบอร์ และเปรียบเทียบประเด็นดังกล่าวตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ได้แก่ เพศ และช่วงชั้นที่กำลังศึกษา รวมไปถึงรูปแบบการเลี้ยงดูที่ได้รับจากครอบครัว ผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ซึ่งอาจนำไปสู่การจัดการปัญหาสำหรับเด็กและเยาวชนในพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ในระดับนโยบายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครที่เคยและไม่เคยกระทำพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์จำแนกตามเพศ ช่วงชั้นที่กำลังศึกษา และรูปแบบที่ได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัว
3. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อการการระรานทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ช่วงชั้นที่กำลังศึกษา และรูปแบบที่ได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัว

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่เข้ามาตอบแบบสอบถามผ่านระบบ Google Form จำนวน 1,043 คน โดยส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหญิง (ร้อยละ 67.3) กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 61.4) และได้รับการเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่เป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.3) ดังรายละเอียดตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายละเอียดเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

	จำแนกตามเพศ		จำแนกตามช่วงชั้น		จำแนกตามรูปแบบการเลี้ยงดูที่ได้รับ	
	ชาย	หญิง	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย	ได้รับความตอบสนองและความอบอุ่น	ไม่ได้รับการตอบสนองและห่างเหิน
จำนวน	341	702	403	640	856	187
(คน)	(32.7%)	(67.3%)	(38.6%)	(61.4%)	(82.07%)	(17.93%)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. **ตัวแปรต้น** ได้แก่ เพศ (ชายและหญิง) ช่วงชั้นที่กำลังศึกษา (มัธยมศึกษาตอนต้นและปลาย) และรูปแบบที่ได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัว (แบบได้รับการตอบสนองและความอบอุ่นและไม่ได้รับการตอบสนองและห่างเหิน)
2. **ตัวแปรตาม** ได้แก่ พฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ และเจตคติต่อการระรานทางไซเบอร์ของนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามในระบบ Google Form โดยแบบสอบถามเป็นการถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ช่วงชั้นที่กำลังศึกษา และรูปแบบที่ได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัว แอปพลิเคชันที่เคยไปแสดงพฤติกรรมระรานทางไซเบอร์ การแสดงตัวตนผ่านโลกออนไลน์ พฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ที่เคยกระทำ โดยสร้างข้อคำถามแบบสำรวจรายการ (Checklist) ตามรูปแบบการระรานทางไซเบอร์จาก นกาวรรณ อาษาเพชร (2560) และเจตคติต่อการระรานทางไซเบอร์ซึ่งเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยปรับข้อคำถามจาก ชินคณัย ศิริสมฤทัย (2561)

สำหรับการจำแนกตามรูปแบบการเลี้ยงดูที่ได้รับ ผู้วิจัยได้จำแนกการเลี้ยงดูออกเป็น 2 ลักษณะคือ นักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบได้รับการตอบสนองและความอบอุ่น (Responsive and Warm) ซึ่งเป็นการเลี้ยงดูที่นักเรียนได้รับการเอาใจใส่ หรือผู้ปกครองให้อิสระนักเรียนในการตัดสินใจ และการได้รับการเลี้ยงดูแบบไม่ได้รับการตอบสนองและห่างเหิน (Unresponsive and Aloof) ซึ่งเป็นการเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองมีความเข้มงวดต่อนักเรียนหรือผู้ปกครองไม่ได้ให้ความสนใจต่อนักเรียน ตามแนวคิดรูปแบบการเลี้ยงดูที่ใช้มิติของการตอบสนองความรู้สึกเด็กของ Baumrind (อ้างถึงใน ดุลยา จิตตะยโสธร, 2552)

การรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ ผู้วิจัยทำการส่งต่อแบบสอบถามในระบบ Google Form ให้กับนักเรียนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม-2 สิงหาคม 2563 ได้รับการตอบแบบสอบถามมาทั้งสิ้น 1,043 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และใช้สถิติทดสอบเพื่ออ้างอิงไปยังประชากร โดยใช้การวิเคราะห์ Chi-square แบบการทดสอบความเป็นเอกพันธ์ (Test of Homogeneity) เพื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของนักเรียนที่เคยและไม่เคยกระทำ

พฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ และใช้การวิเคราะห์ t-test Independent เพื่อเปรียบเทียบ เจตคติต่อพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์

ผลการศึกษา

1. การศึกษาพฤติกรรมระรานทางไซเบอร์

ผลการศึกษาพฤติกรรมระรานทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขต กรุงเทพมหานคร พบว่าจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียน 1,043 คน ในจำนวนนี้มีนักเรียนที่ตอบว่า ตนเคยกระทำพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ 159 คน (ร้อยละ 15.2) ซึ่งเป็นสัดส่วนที่แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังรายละเอียดในตาราง 2

ตารางที่ 2 สัดส่วนของนักเรียนที่เคยและไม่เคยทำพฤติกรรมระรานทางไซเบอร์

	เคย	ไม่เคย	χ^2
พฤติกรรมระรานทางไซเบอร์	159 (15.2%)	884 (84.8%)	503.95*

* $p < .05$

ผู้วิจัยได้นำจำนวน 159 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่บอกว่าตนเคยทำพฤติกรรม ระรานทางไซเบอร์มาศึกษาต่อ พบว่า พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ดังกล่าวนั้นเกิดขึ้นใน Facebook มากที่สุด (ร้อยละ 71.7) ในจำนวนนี้เป็นนักเรียนที่มีบัญชีสื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่แสดงตัวตนอย่าง ชัดเจน เช่น ไม่ใช้ชื่อจริง ไม่ใช้รูปตนเองเป็นภาพโปรไฟล์ จำนวน 82 คน (ร้อยละ 51.6) ซึ่งเป็น สัดส่วนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยทำพฤติกรรมโพสต์หรือแสดงความคิดเห็น ด้วยข้อความหยาบคายหรือด่าทอผู้อื่นมากที่สุด (ร้อยละ 59.7) ดังรายละเอียดในตาราง 3-5

ตารางที่ 3 สื่อสังคมออนไลน์ที่มีการแสดงออกถึงการกระทำพฤติกรรมระรานทางไซเบอร์

สื่อสังคมออนไลน์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
Facebook	114	71.7
Twitter	46	28.9
Instagram	45	28.3
Line	45	28.3
Youtube	15	9.4
อื่น ๆ (Pantip, Reddit, Discord)	4	2.5

ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตารางที่ 4 สัดส่วนของนักเรียนที่มีและไม่มีบัญชีสื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่แสดงตัวตนอย่างชัดเจน

	มี	ไม่มี	χ^2
บัญชีสื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่แสดงตัวตนอย่างชัดเจน	82 (51.6%)	77 (48.4%)	0.15

ตารางที่ 5 พฤติกรรมระรานทางไซเบอร์ที่แสดงออก

พฤติกรรมระรานทางไซเบอร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โพสต์/แสดงความคิดเห็นด้วยข้อความหยาบคายหรือตำหนิผู้อื่น	95	59.7
กดถูกใจภาพหรือข้อความที่เป็นการทำให้อับอายหรือเสียหาย	63	39.6
สร้างกลุ่ม เพจ หรือห้องสนทนาไว้เพื่อินินทา ตำหนิ หรือสร้างความเสียหาย อับอายให้อื่น	59	37.1
โพสต์/แสดงความคิดเห็นในลักษณะก่อกวน ล้อเลียน หรือคุกคามผู้อื่น	37	23.3
เผยแพร่ภาพหรือคลิปวิดีโอ ซึ่งนำมาให้อื่นเสียหายไม่มากนัก	33	20.8
เปิดเผยหรือส่งต่อข้อมูล ซึ่งนำมาให้อื่นเสียหายไม่มากนัก	17	10.7
โพสต์/แสดงความคิดเห็นที่เป็นเท็จ ซึ่งนำมาให้อื่นเสียหายไม่มากนัก	8	5.0
ใช้งานบัญชีสื่อสังคมออนไลน์ของผู้อื่น แล้วโพสต์/แสดงความคิดเห็นด้วยรูป หรือข้อความ ซึ่งนำมาให้อื่นเสียหายไม่มากนัก	6	3.8

ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

2. การเปรียบเทียบสัดส่วนพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์

พฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ช่วงชั้นที่กำลังศึกษา และรูปแบบที่ได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัว จำนวนทั้งหมด 159 คน พบว่า เมื่อจำแนกตามเพศมีเพียงด้านการโพสต์หรือแสดงความคิดเห็นในลักษณะ ก่อกวน ล้อเลียนหรือคุกคามผู้อื่นเท่านั้นที่มีสัดส่วนของนักเรียนที่เคยกระทำและไม่เคยกระทำ พฤติกรรมดังกล่าวในแต่ละเพศมีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อ จำแนกตามช่วงชั้นที่กำลังศึกษาพบว่ามี 3 ด้าน คือ การโพสต์หรือแสดงความคิดเห็นด้วย ข้อความหยาบคายหรือตำหนิผู้อื่น การโพสต์หรือแสดงความคิดเห็นในลักษณะก่อกวน ล้อเลียน หรือคุกคามผู้อื่น และการใช้งานบัญชีสื่อสังคมออนไลน์ของผู้อื่นซึ่งนำมาให้อื่นเสียหาย มีสัดส่วน ของนักเรียนที่เคยกระทำและไม่เคยกระทำพฤติกรรมดังกล่าวมีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงชั้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อจำแนกตามรูปแบบการเลี้ยงดูที่ได้รับจาก ครอบครัว พบว่าพฤติกรรมแต่ละรูปแบบมีสัดส่วนของนักเรียนที่เคยและไม่เคยกระทำพฤติกรรม ระรานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังรายละเอียดในตาราง 6-7

ตารางที่ 6 พฤติกรรมระรานทางไซเบอร์ที่แสดงออก จำแนกตามเพศและช่วงชั้นที่กำลังศึกษา

พฤติกรรมระรานทางไซเบอร์	จำนวนนักเรียนที่เคยกระทำพฤติกรรม					
	จำแนกตามเพศ			จำแนกตามช่วงชั้น		
	ชาย (46 คน)	หญิง (113 คน)	χ^2	ม.ต้น (64 คน)	ม.ปลาย (95 คน)	χ^2
โพสต์/แสดงความคิดเห็นด้วยข้อความหยาบคายหรือคำทอผู้อื่น	23 (50.0%)	72 (63.7%)	2.56	45 (70.31%)	50 (52.63%)	4.97*
กดถูกใจภาพหรือข้อความที่เป็นการทำให้อับอายหรือเสียหาย	18 (39.1%)	45 (39.8%)	0.01	23 (35.94%)	40 (42.11%)	0.61
สร้างกลุ่ม เพจ ห้องสนทนาไว้เพื่อินินทา คำทอหรือสร้างความเสียหาย อับอายให้ผู้อื่น	14 (30.4%)	46 (40.7%)	1.46	23 (35.9%)	38 (40.0%)	0.27
โพสต์/แสดงความคิดเห็นในลักษณะก่อกวน ล้อเลียน หรือคุกคามผู้อื่น	16 (34.8%)	16 (14.2%)	8.65*	23 (35.9%)	14 (14.7%)	9.63*
เผยแพร่ภาพหรือคลิปวิดีโอ ซึ่งนำมาให้ผู้อื่นเสียหายไม่มากนัก	12 (26.1%)	19 (16.8%)	1.79	13 (20.3%)	20 (21.1%)	0.01
เปิดเผยหรือส่งต่อข้อมูล ซึ่งนำมาให้ผู้อื่นเสียหายไม่มากนัก	7 (15.2%)	10 (8.8%)	1.39	6 (9.4%)	11 (11.6%)	0.19
โพสต์/แสดงความคิดเห็นที่เป็นเท็จ ซึ่งนำมาให้ผู้อื่นเสียหายไม่มากนัก	4 (8.7%)	4 (3.5%)	1.82	5 (7.8%)	2 (2.1%)	2.96
ใช้งานบัญชีสื่อสังคมออนไลน์ของผู้อื่น แล้วโพสต์/แสดงความคิดเห็นด้วยรูปหรือข้อความ ซึ่งนำมาให้ผู้อื่นเสียหายไม่มากนัก	3 (6.5%)	3 (2.7%)	1.34	5 (7.8%)	1 (1.1%)	4.81*

*p < .05, ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตารางที่ 7 พฤติกรรมระรานทางไซเบอร์ที่แสดงออก จำแนกตามรูปแบบที่ได้รับการเลี้ยงดู

พฤติกรรมระรานทางไซเบอร์	จำนวนนักเรียนที่เคยทำพฤติกรรม		χ^2
	รูปแบบการเลี้ยงดู		
	ได้รับความตอบสนอง และความอบอุ่น (127 คน)	ไม่ได้รับการตอบสนอง และห่างเหิน (32 คน)	
โพสต์/แสดงความคิดเห็นด้วยข้อความหยาบคาย หรือคำทอผู้อื่น	78 (61.42%)	16 (50.00%)	1.37
กดถูกใจภาพหรือข้อความที่เป็นการทำให้อับอาย หรือเสียหาย	51 (40.16%)	12 (37.50%)	0.08
สร้างกลุ่ม เพจ ห้องสนทนาไว้เพื่อนินทา คำทอ หรือสร้างความเสียหาย อับอายให้ผู้อื่น	48 (37.80%)	11 (34.38%)	0.13
โพสต์/แสดงความคิดเห็นในลักษณะก่อกวน ล้อเลียน หรือคุกคามผู้อื่น	28 (22.05%)	8 (25.00%)	0.13
เผยแพร่ภาพหรือคลิปวิดีโอ ซึ่งนำมาให้ผู้อื่น เสียหายไม่มากนัก	25 (19.69%)	7 (21.86%)	0.08
เปิดเผยหรือส่งต่อข้อมูล ซึ่งนำมาให้ผู้อื่นเสียหาย ไม่มากนัก	13 (10.24%)	4 (12.50%)	0.14
โพสต์/แสดงความคิดเห็นที่เป็นเท็จ ซึ่งนำมาให้ผู้อื่น เสียหายไม่มากนัก	6 (4.72%)	1 (3.13%)	0.16
ใช้งานบัญชีสื่อสังคมออนไลน์ของผู้อื่น แล้วโพสต์/ แสดงความคิดเห็นด้วยรูปหรือข้อความ ซึ่งนำมาให้ ผู้อื่นเสียหายไม่มากนัก	6 (4.72%)	0 (0.00%)	1.57

*p < .05, ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

3. การเปรียบเทียบเจตคติต่อพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์

การศึกษาเจตคติต่อพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าในแต่ละประเด็นส่วนใหญ่ นักเรียนเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก มีเพียงประเด็น “คนเราไม่สามารถแสดงความคิดเห็นอะไรก็ได้บนโลกออนไลน์” เท่านั้นที่มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ดังรายละเอียดในตาราง 8

ตารางที่ 8 เจตคติต่อพฤติกรรมระรานทางไซเบอร์

เจตคติต่อพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์	\bar{X}	SD	แปลผล
พฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์เป็นพฤติกรรมไม่สมควรกระทำ	4.41	1.03	เห็นด้วยมาก
ปัญหาพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์เป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญ	4.43	.95	เห็นด้วยมาก
ผลเสียจากพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์อาจก่อให้เกิดเหตุการณ์ที่รุนแรง	4.45	.84	เห็นด้วยมาก
คนเราไม่สามารถแสดงความคิดเห็นอะไรก็ได้บนโลกออนไลน์	3.01	1.13	เห็นด้วยปานกลาง
พฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์เป็นเรื่องที่จะเมิดสิทธิส่วนบุคคล	4.26	.95	เห็นด้วยมาก
พฤติกรรมการระรานบนไซเบอร์สมควรได้รับการลงโทษ	4.12	.63	เห็นด้วยมาก
ภาพรวม	4.11	.65	เห็นด้วยมาก

ผลการเปรียบเทียบเจตคติต่อพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ จำแนกตามเพศ พบว่าเจตคติต่อพฤติกรรมดังกล่าวของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงในแต่ละประเด็นส่วนใหญ่เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก และเมื่อทำการเปรียบเทียบเจตคติในภาพรวมพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนหญิงมีเจตคติที่สูงกว่านักเรียนชาย ดังรายละเอียดในตาราง 9-10

ตารางที่ 9 เจตคติต่อพฤติกรรมระรานทางไซเบอร์ จำแนกตามเพศ

เจตคติต่อ	นักเรียนชาย			นักเรียนหญิง		
	\bar{X}	SD	แปลผล	\bar{X}	SD	แปลผล
พฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์เป็นพฤติกรรมไม่สมควรกระทำ	4.32	1.05	เห็นด้วยมาก	4.45	1.01	เห็นด้วยมาก
ปัญหาพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์เป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญ	4.30	1.05	เห็นด้วยมาก	4.49	.90	เห็นด้วยมาก
ผลเสียจากพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์อาจก่อให้เกิดเหตุการณ์ที่รุนแรง	4.29	.94	เห็นด้วยมาก	4.52	.78	เห็นด้วยมากที่สุด
คนเราสามารถไม่แสดงความคิดเห็นอะไรก็ได้บนโลกออนไลน์	2.86	1.14	เห็นด้วยปานกลาง	3.10	1.12	เห็นด้วยปานกลาง
พฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์เป็นเรื่องที่จะเมิดสิทธิส่วนบุคคล	4.17	1.02	เห็นด้วยมาก	4.30	.91	เห็นด้วยมาก
พฤติกรรมการระรานบนไซเบอร์สมควรได้รับการลงโทษ	4.12	1.01	เห็นด้วยมาก	4.12	.93	เห็นด้วยมาก
ภาพรวม	4.01	.69	เห็นด้วยมาก	4.16	.62	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบเจตคติต่อพฤติกรรมระรานทางไซเบอร์ในภาพรวม โดยใช้สถิติทดสอบ t

กลุ่ม	n	\bar{X}	SD	t	df	p (sig 2-tailed)
เพศชาย	341	4.01	.69	-3.491*	618.570	.001
เพศหญิง	702	4.16	.62			

*p < .05, Equal variances not assumed (Levene's Test F=3.955, p=.047)

ผลการศึกษาเจตคติต่อพฤติกรรมระรานทางไซเบอร์ จำแนกตามช่วงชั้นที่กำลังศึกษาพบว่า ในแต่ละข้อคำถามนักเรียนเห็นด้วยในระดับมาก เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของเจตคติในภาพรวมของนักเรียนพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีเจตคติที่แตกต่างกับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังรายละเอียดในตารางที่ 11-12

ตารางที่ 11 เจตคติต่อพฤติกรรมระรานทางไซเบอร์ จำแนกตามช่วงชั้นที่กำลังศึกษา

เจตคติต่อพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์	มัธยมศึกษาตอนต้น			มัธยมศึกษาตอนปลาย		
	\bar{X}	SD	แปลผล	\bar{X}	SD	แปลผล
พฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์เป็นพฤติกรรมไม่สมควรกระทำ	4.32	1.05	เห็นด้วยมาก	4.45	1.01	เห็นด้วยมาก
ปัญหาพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์เป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญ	4.30	1.05	เห็นด้วยมาก	4.49	.90	เห็นด้วยมาก
ผลเสียจากพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์อาจก่อให้เกิดเหตุการณ์ที่รุนแรง	4.29	.94	เห็นด้วยมาก	4.52	.78	เห็นด้วยมากที่สุด
คนเราสามารถไม่แสดงความคิดเห็นอะไรก็ได้บนโลกออนไลน์	2.86	1.14	เห็นด้วยปานกลาง	3.10	1.12	เห็นด้วยปานกลาง
พฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์เป็นเรื่องที่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล	4.17	1.02	เห็นด้วยมาก	4.30	.91	เห็นด้วยมาก
พฤติกรรมการระรานบนไซเบอร์สมควรได้รับการลงโทษ	4.12	1.01	เห็นด้วยมาก	4.12	.93	เห็นด้วยมาก
ภาพรวม	3.93	.70	เห็นด้วยมาก	4.22	.59	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 12 การเปรียบเทียบเจตคติต่อพฤติกรรมระรานทางไซเบอร์ในภาพรวม โดยใช้สถิติทดสอบ t

กลุ่ม	n	\bar{X}	SD	t	df	p (sig 2-tailed)
มัธยมศึกษาตอนต้น	403	3.93	.70	-7.080*	744.789	.001
มัธยมศึกษาตอนปลาย	640	4.22	.59			

*p < .05, Equal variances not assumed (Levene's Test F = 24.552, p = .000)

ผลการเปรียบเทียบเจตคติต่อพฤติกรรมระรานทางไซเบอร์ จากการได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัวของนักเรียน พบว่าในแต่ละข้อคำถามนักเรียนเห็นด้วยในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของเจตคติพบว่า นักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูจากจากทั้ง 2 รูปแบบมีเจตคติที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังรายละเอียดในตาราง 13-14

ตารางที่ 13 เจตคติต่อพฤติกรรมระรานทางไซเบอร์ จำแนกตามรูปแบบการเลี้ยงดูที่ได้รับ

เจตคติต่อพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์	ได้รับความตอบสนองและความอบอุ่น			ไม่ได้รับการตอบสนองและห่างเหิน		
	\bar{X}	SD	แปลผล	\bar{X}	SD	แปลผล
พฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์เป็นพฤติกรรมไม่สมควรกระทำ	4.47	.98	เห็นด้วยมาก	4.14	1.20	เห็นด้วยมาก
ปัญหาพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์เป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญ	4.47	.92	เห็นด้วยมาก	4.23	1.11	เห็นด้วยมาก
ผลเสียจากพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์อาจก่อให้เกิดเหตุการณ์ที่รุนแรง	4.49	.80	เห็นด้วยมาก	4.28	.99	เห็นด้วยมาก
คนเราสามารถไม่แสดงความคิดเห็นอะไรก็ได้บนโลกออนไลน์	3.02	1.13	เห็นด้วยปานกลาง	3.02	1.15	เห็นด้วยปานกลาง
พฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์เป็นเรื่องที่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล	4.47	.94	เห็นด้วยมาก	4.21	1.00	เห็นด้วยมาก
พฤติกรรมการระรานบนไซเบอร์สมควรได้รับการลงโทษ	4.16	.93	เห็นด้วยมาก	4.14	.63	เห็นด้วยมาก
ภาพรวม	4.14	.63	เห็นด้วยมาก	3.97	.72	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 14 การเปรียบเทียบเจตคติต่อพฤติกรรมระรานทางไซเบอร์ในภาพรวม โดยใช้สถิติทดสอบ t

กลุ่ม	n	\bar{X}	SD	t	df	p (sig 2-tailed)
ได้รับความตอบสนอง และความอบอุ่น	856	4.14	.63	3.021*	251.029	.003
ได้รับความตอบสนอง และความอบอุ่น	187	3.97	.72			

*p < .05, Equal variances not assumed (Levene's Test F = 4.030, p = .045)

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,043 คน พบว่าในจำนวนดังกล่าวมีเพียงประมาณร้อยละ 15 ของนักเรียนที่เป็นกลุ่มที่เคยเป็นผู้กระทำพฤติกรรมระรานทางไซเบอร์ สาเหตุของการกระทำพฤติกรรมมีการกล่าวไว้ว่า ผู้ที่กระทำอาจจะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเกร มีสมาธิสั้น หรือเป็นผู้ที่เคยถูกระทำมาก่อนจึงใช้วิธีการระบายความโกรธไปยังผู้อื่นซึ่งอาจเกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้อง ในขณะที่บางคนอาจเป็นผู้ที่รู้สึกโดดเดี่ยว มีความพึงพอใจตัวเองในระดับต่ำ ต้องการเป็นที่ยอมรับ หรือแม้กระทั่งการถือว่าตัวเองสำคัญก็เป็นเหตุที่นำไปสู่การเป็นผู้กลั่นแกล้งได้ การติดสังคมออนไลน์ก็มีผลเช่นกัน ผู้ที่ติดสังคมออนไลน์มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้กระทำกลั่นแกล้งทางไซเบอร์มากกว่าผู้ที่ไม่ได้ติดสังคมออนไลน์ (มูลนิธิยุวพัฒน์, 2561; จิราพร ชั้นประดับ, 2563) จากการสำรวจในรายงานวิจัยฉบับนี้พบว่าช่องทางส่วนใหญ่ที่ทำพฤติกรรมระรานทางไซเบอร์ คือ Facebook ประมาณร้อยละ 70 ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการสำรวจการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2560 พบว่าเด็กเจนเนอเรชัน Z หรือผู้ที่เกิดปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นไป มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เกือบ 4 ชั่วโมงต่อวัน และใช้แอปพลิเคชัน Facebook เกือบร้อยละ 98 แอปพลิเคชัน Facebook ถือว่าเป็นเครือข่ายที่มีการกลั่นแกล้งเป็นอันดับหนึ่ง (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2560; Health, 2012 อ้างถึงใน นภาพรพรณ อาษาเพชร, 2560)

ในจำนวนผู้ที่เคยกระทำพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ดังกล่าวนี้มีผู้ที่ไม่เปิดตัวตนของตัวเองอย่างชัดเจนในอัตราส่วนครึ่งต่อครึ่ง จากรายงานการวิจัยจำนวนหนึ่งกล่าวว่าการไม่แสดงตัวตนบนโลกออนไลน์เป็นสาเหตุให้มีการแสดงพฤติกรรมระรานทางไซเบอร์กับคนที่ไม่รู้จักระเพราะคิดว่าไม่มีใครสืบสาวไปยังผู้กระทำได้ (อรรถณัฐ วันทนะสมบัติ, 2561) ซึ่งพฤติกรรมที่พบมากที่สุด คือ การโพสต์/แสดงความคิดเห็นด้วยข้อความหยาบคายหรือคำทอผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของศูนย์การวิจัยการระรานทางไซเบอร์ (Cyberbullying Research Center, 2015 อ้างถึงใน นภาพรพรณ

อาซาพีชร์, 2560) ว่าการตำทอ ใช้ภาษารุนแรงหยาบคาย เป็นอันดับต้น ๆ ของรูปแบบการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์

2. พฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่าการแสดงความคิดเห็นในลักษณะก่อกวน มีสัดส่วนของนักเรียนที่เคยและไม่เคยกระทำการระรานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่การแบ่งตามระดับช่วงชั้นที่ศึกษาสัดส่วนของนักเรียนที่เคยกระทำและไม่เคยกระทำพฤติกรรมดังกล่าวซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิตินั้นพบว่า มี 3 ด้านได้แก่ การใช้ถ้อยคำหยาบคายบนโลกออนไลน์ การแสดงความคิดเห็นในลักษณะก่อกวน และการใช้บัญชีสื่อสังคมออนไลน์ของผู้อื่นไปก่อความเสียหาย และเมื่อจำแนกตามรูปแบบการเลี้ยงดูที่ได้รับจากครอบครัว พบว่าพฤติกรรมแต่ละรูปแบบมีสัดส่วนของนักเรียนที่เคยและไม่เคยกระทำพฤติกรรมระรานแต่ละรูปแบบการเลี้ยงดูแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สัดส่วนที่แตกต่างในแต่ละพฤติกรรมระรานดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัย วรพงษ์ วิไล และ เสริมศรี นิลดำ (2561) และ ชุตินาถ ศักรินทร์กุล และ อลิสา วัชรสินธุ (2557) ว่าลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกัน รวมไปถึงการได้รับการเลี้ยงดู ความสัมพันธ์จากครอบครัว จะมีระดับพฤติกรรมการรังแกทั่วไปและการรังแกผ่านทางโลกออนไลน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามการจำแนกตามเพศพบว่าเรื่องการแสดงความคิดเห็นในเชิงก่อกวน ร้อยละของนักเรียนชายจะสูงกว่าร้อยละของนักเรียนหญิง จากรายงานการวิจัยของ ชุตินาถ ศักรินทร์กุล และ อลิสา วัชรสินธุ (2557) พบว่าเพศเป็นปัจจัยในการชมเชยรังแก โดยเพศชายมีความเสี่ยงมากกว่าเพศหญิงในการกระทำพฤติกรรมชมเชยรังแก ในขณะที่หลาย ๆ ด้านของพฤติกรรมระรานทางไซเบอร์ที่มีสัดส่วนของนักเรียนที่เคยและไม่เคยกระทำพฤติกรรมเหล่านั้น ไม่แตกต่างกันนั้น อาจเป็นเพราะการระรานทางไซเบอร์สามารถกระทำได้ง่าย และกระทำได้อย่างไม่มีเวลามากำหนด และในยุคสมัยที่เด็กและเยาวชนใช้สื่อสังคมออนไลน์อยู่ตลอดเวลา ความเป็นเพศ วัย หรือรูปแบบการได้รับการเลี้ยงดูจึงไม่มีผลต่อพฤติกรรมระรานทางไซเบอร์

นอกจากนี้ในประเด็นเพศ แม้ผลลัพธ์ทางสถิติจะแสดงให้เห็นว่าสัดส่วนต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะไม่แตกต่างกัน แต่หากพิจารณาความถี่ร้อยละของกลุ่มนักเรียนในแต่ละกลุ่มจะพบว่าในผลการศึกษานี้ประเด็นการระรานทางโลกออนไลน์ในเรื่องของการใช้ถ้อยคำหยาบคาย การสร้างกลุ่มเพจ หรือห้องสนทนาเพื่อนินทาตำทอผู้อื่นจะมีในนักเรียนหญิงมากกว่า ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าเพศชายจะมีพฤติกรรมการชมเชยรังแกในลักษณะการกลั่นแกล้งทางกายภาพโดยตรงมากกว่า (Smith, 1999 อ้างใน ชุตินาถ ศักรินทร์กุล และ อลิสา วัชรสินธุ, 2557)

3. ผลการเปรียบเทียบเจตคติต่อพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ จำแนกตามเพศ ระดับชั้นที่กำลังศึกษา และรูปแบบการเลี้ยงดูที่ได้รับจากครอบครัว พบว่าเจตคติต่อพฤติกรรม เมื่อทำการเปรียบเทียบเจตคติในภาพรวมพบว่าการจำแนกทั้ง 3 ประเภท มีความแตกต่างกัน อย่างมีสำคัญทางสถิติ แม้จะมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ทุก ๆ กลุ่มก็มีความคิดเห็นในแต่ละประเด็นคำถามส่วนใหญ่คือเห็นด้วยในระดับมาก แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีเจตคติที่ดีและเข้าใจความหมายของพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ หรือเคยได้มีโอกาสเห็นข้อมูลหรือข่าวสารของการกลั่นแกล้งการบนโลกออนไลน์

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติ

1. พฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์หรือการกลั่นแกล้งกันทางโลกออนไลน์ สิ่งหนึ่งเป็นเพราะความรู้สึกที่อยู่ภายในใจของนักเรียน ความโดดเดี่ยว การต้องการเป็นที่ยอมรับ หรือความพึงพอใจในตัวเอง แม้ผลการศึกษานี้จะแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเลี้ยงดูจากครอบครัว มีผลทำให้ระดับพฤติกรรมและเจตคติต่อการระรานทางไซเบอร์ไม่แตกต่างกัน แต่การได้รับความอบอุ่น การเลี้ยงดูเอาใจใส่ การอบรมสั่งสอน ให้ความรักต่อบุตรหลานจากครอบครัว รวมถึงผู้ทำหน้าที่เป็นครู จึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะลดไม่ให้เกิดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ดังกล่าว

2. แม้ว่าการศึกษานี้จะพบว่านักเรียนมีเจตคติต่อพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์อยู่ในระดับมาก ซึ่งถือเป็นเรื่องดี เพราะนักเรียนรู้ว่าสิ่งดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำและไม่เหมาะสม แต่เมื่อพิจารณารายชื่อจะพบข้อความหนึ่งที่ว่า “คนเราสามารถไม่แสดงความคิดเห็นอะไรก็ได้บนโลกออนไลน์” ซึ่งมีนักเรียนเห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นครูผู้สอน ผู้ปกครอง หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงควรสร้างความตระหนักในประเด็นดังกล่าว เพราะความคิดเห็นที่ไม่ได้เกิดการกลั่นแกล้งอาจนำไปสู่พฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ก็เป็นได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมการระรานทางไซเบอร์ในฐานะผู้กระทำ สำหรับการศึกษารั้งต่อไป อาจศึกษาในแง่ของผู้ถูกระทำและการตั้งรับเมื่อตนเจอสถานการณ์การโดนกลั่นแกล้งผ่านโลกออนไลน์

2. ควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสำหรับการพัฒนาทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) สำหรับนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- จิราพร ชั้นประดับ. (2563). *การระราน กลั่นแกล้ง คุณคาม ผ่านโลกโซเชียล*.
- สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2563, จาก www.thaindc.org
- ชินดนัย ศิริสมฤทัย. (2561). *การรับรู้ทัศนคติและความตั้งใจในการเกิดพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล* (การค้นคว้าอิสระ นศ.ม. การสื่อสารเชิงกลยุทธ์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพฯ.
- ชุตินาถ คักรินทร์กุล และ อลิสา วัชรสินธุ์. (2557). ความชุกของการข่มเหงรังแกและปัจจัยด้านจิตสังคมที่เกี่ยวข้องของเด็กมัธยมต้น เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 59(3), 221-230.
- คุณยา จิตตะยโสธร. (2552). รูปแบบการเลี้ยงดู: แนวคิดของ Diana Baumrind. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 29(4), 173-187.
- ธัญภากร ตุดเกื้อ. (2557). *การพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมการรังแกบนโลกโซเชียลของเยาวชนในจังหวัดสงขลา* (วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. พัฒนามนุษย์และสังคม). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- นภาพรรณ อาชาพีชร. (2560). การรังแกผ่านโลกโซเชียล ความรุนแรงที่ต้องแก้ไข และนวัตกรรมการจัดการปัญหา. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 1(9), 100-106.
- พรชนก ดาวประดับ และ กัลปยกร วรกุลสถูฐานีย์. (2561). รูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมในการกลั่นแกล้งบนพื้นที่สาธารณะออนไลน์. *วารสารการสื่อสารและการจัดการ นิด้า*, 4(3), 63-78.
- มูลนิธิยุวพัฒน์. (2562). การกลั่นแกล้ง (Bullying) ความรุนแรงในสังคม.
- สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2563, จาก <https://www.yuvabadhanafoundation.org/th>
- ราชบัณฑิตยสภา. (2562). คำศัพท์คอมพิวเตอร์. สืบค้นเมื่อ 26 มิถุนายน 2563, จาก <https://web.facebook.com/RatchabanditThai/photos/cyber-bully>
- วรพงษ์ วิไล และ เสริมศรี นิลดำ. (2561). พฤติกรรมการรังแกกันผ่านโลกโซเชียลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย: กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 6 นครเชียงราย. *CRRU Journal of Communication Chiangrai Rajabhat University*, 1(2), 1-24.
- สกล วรเจริญศรี. (2559). การข่มเหงรังแก. *สารานุกรมศึกษาศาสตร์*, 51, 13-20.
- สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว. "รู้หรือไม่ว่า 59% ของเด็กไทยเคยเป็นส่วนหนึ่งใน Cyberbullying". สืบค้นเมื่อ 26 มิถุนายน 2563, จาก <https://www.eventpop.me./blog/200-cyberbullying,2019>.

- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2560). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2560. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- อรรถณัฐ วันทนะสมบัติ. (2561). นิรนามบนโลกออนไลน์ ว่าด้วยการมีตัวตนและไร้ตัวตนบนโซเชียลมีเดีย. สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2563. จาก <https://thematter.co/thinkers/disguise-on-online-world/81564>
- Donegan, R. (2012). Bullying and cyberbullying. *The Elon Journal of Undergraduate Research in Communications*, 3(1), 33-42.
- Hinduja, S. and Patchin, J. W. (2014). *Cyberbullying: Identification, Prevention and Response*. Retrieved June 25, 2020, from <https://cyberbullying.org/Cyberbullying-Identification-Prevention-Response.pdf>
- Menesini, E. and Nocentini, A. (2009). Cyberbullying definition and measurement. *Journal of Psychology*, 217(4), 230-232.